

tegenover eenige zijner beste werken, dan weet men dat hier slechts een bewonderend eerbiedig zwijgen past — zij zijn zoo subliem van stilte, gelijk „een bewegenlooze vlam, die niets dan beweging is”. En toch zijn er weinige groote kunstenaars, op wie zóóveel misschien valt aan te merken.

Men kan zijn oeuvre, als geheel genomen, slechts benaderen door in het centrum der aandacht te stellen: het schilderij als filosofisch-ambachtelijk probleem. Ik zou het woordje filosofisch hier willen onderstrepen, om den lezer te behoeden voor het misverstand als zoude Picasso iets gemeen hebben met een technisch virtuoos. Hij was te overdadig begaafd van huis uit, alsmede te voortvarend en ongedurig, om zijn technisch kunnen met geduld en toewijding tot in alle finesses te willen vervolmaken: hij hechtte daaraan te weinig waarde. Het „waarom” en „waarheen” boeiden hem evenzeer als het „hoe”, misschien méér. Maar nooit was het schilderij voor Picasso allereerst de drager van zijn ideeën omtrent het leven, omtrent de verhouding van mensch tot mensch, nooit was het de machtig-expressieve vertolker van zijn liefde en haat: het paard, dat hem naar verre begeerde gebieden droeg — het was ternauwernood de verlosser uit zijn barensnood. Het was doel op zich zelf, wereld in zich zelf. Door alle verwickelingen van zijn raadselachtige genialiteit heen zocht hij nooit zichzelf, zocht hij nooit het projecteeren van het „subjectieve ik”, de openbaring van de persoonlijkheid, maar wijdde hij zich met een belangelooze maar félle overgave vóór alles aan het artistieke probleem in zijn meest algemeen gestelden vorm; de oplossing van het steeds zich vernieuwende artistieke probleem is de alpha en omega van zijn bestaan. En hoe heeft hij het dan ook niet opgelost! Hij heeft werken geschilderd, die eenzelfde sensatie achterlaten als welke men soms krijgt bij 't aanhooren der slot-passages van Bach's praeludium en fuga's — er valt niets meer op te zeggen; er valt niets bij te voegen, niets weg te laten. Er valt niet aan te tornen, men kan het zich momenteel niet anders denken, het sluit het volmaakte in zich. Het is een gaaf, omsloten iets; het is een raadsel dat ontsloten werd; maar ook een gebied dat afgesloten werd. Men kan er niet op voortbouwen. Er is een afscheid-nemen van zichzelf en van het leven in zulk een werk, dat ons Westerlingen eenigszins Oostersch aandoet. Picasso is dan als een schooljongen die de uitkomst vond van zijn rekensom: het artistieke probleem werd opgelost. En wat nu? Wat anders dan zich een nieuwe taak te stellen: een nieuwe rekensom, van dezelfde soort of van een andere soort? Men vatte deze beeldspraak niet al te letterlijk op . . . het ontbreekt Picasso geenszins aan „scheppingsdrang”. Doch aan zijn scheppingsdrang paart zich een speculatief-intellectueel element; zijn actieve, onrustige geest — scherp, vernuftig, stoutmoedig, fascineerend — verkrijgt zoodoende iets spelends, iets dat ons